

ARHEOLOŠKI PARK

VI
ŽU
LA

HR | SI

MEDULIN – ISTRA – HRVATSKA | HRVAŠKA

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog fonda za regionalni razvoj.

www.strukturnifondovi.hr

Publikacija je isključiva odgovornost Općine Medulin.

Dobro došli na Vižulu, prostor sjajne antičke prošlosti

Današnji Medulin s oko pola milijuna posjetitelja godišnje jedan je od šampiona hrvatskog turizma. Nadomak turističke vreve, u samom srcu Medulina nalazi se poluotok Vižula, mjesto smiraja i bogate tisućljetne prošlosti. Tu je, kao najnoviji kamenčić u turističkom mozaiku, uređen multimedijalni arheološki park koji u mirnom prirodnom okružju posjetiteljima nudi iskonski do-dir i užitek u oživljenom duhu prošlih antičkih vremena.

Dobrodošli v Vižulo, na območje čudovite antične preteklosti

Danes je Medulin, z okoli pol milijona obiskovalcev letno, eden izmed prvakov hrvaškega turizma. V turističnem vrvežu v središču Medulina leži polotok Vižula, kraj oddiha z bogato tisočletno preteklostjo. Tu je kot najnovejši kamenček v mozaiku turistične ponudbe, urejen multimedijški arheološki park, ki v spokojnem naravnem okrožju obiskovalcem ponuja pristen pridih in užitek v oživljenem duhu iz antičnih časov.

Arheološki tragovi na ovom prostoru površine 26 hektara kopna i mora sežu od neolitika do kasne antike i ranog srednjeg vijeka, a ono po čemu je Vižula poznata u međunarodnim okvirima je otkriće luksuzne antičke vile koja svojim impozantnim dimenzijama, monumentalnom arhitekturom i bogatstvom ukrasa, ljepotom mozaika i najfinijeg mramora spada među najljepše, najveće i najluksuznije maritimno-rezidencijske vile rimskog carskog doba na istočnoj obali Jadrana. Sustavna i studiozna arheološka istraživanja ovog prostora i bogatstvo otkrivenih nalaza potvrđuju da je medulinska Vižula i u svom najsjajnijem periodu rimskog doba bila palača, odnosno mjesto

iznimno luksuznog življenja, odmora i uživanja njenih stanovnika. Sve čvršće su pretpostavke da su u raskošnom rimskom zdanju na Vižuli, koje je poznato i kao Krispova vila, živjeli pripadnici carske obitelji, a možda i sam Krispo, sin cara Konstantina, o kojem su legende i danas žive.

Dobro došli na Vižulu, osuvremenjenu arheološku oazu zaštićene kulturne baštine. Prošećite prostorom sjajne antičke prošlosti, udahnite mediteransko ozračje carskog Rima, odmorite se i zagledajte u žive slike tisućljetne arheološke povijesti Vižule. Jer, doživljaj Vižule je blagotvoran. Vižula oplemenjuje. Vižula obogaćuje iskustvo. Stoga – uronite u njenu carsku prošlost...

Arheološki ostanki na tem području zajemaju 26 hektarjev kopnega in morja in segajo od neolitika do pozne antike in zgodnjega srednjega veka, a po čemer je Vižula mednarodno znana, je odkritje razkošne antične vile, ki s svojimi velikanskimi dimenzijami, monumentalno arhitekturo in bogastvom okrasov, z lepoto mozaika in najfinejšega marmorja sodi med najlepše, največje in najrazkošnejše maritimno-rezidenčne vile rimskega cesarskega obdobja na vzhodni obali Jadrana. Sistematične in študijske arheološke raziskave tega območja in bogastvo odkritih najdb potrjujejo, da je bila medulinska Vižula že za časa Rimskega imperija palača, oziroma kraj izjemno razkošnega življenja,

oddiha in uživanja njenih prebivalcev. Vse trdnejše so predpostavke, da so v razkošni rimski rezidenci v Vižuli, ki je znana tudi kot Krispova vila, živeli člani cesarske družine, morda pa tudi sam Krispo, sin cesarja Konstantina, o katerem še danes krožijo legende.

Dobrodošli v Vižulo, sodobno arheološko oazo zaščitene kulturne dediščine. Podajte se z nami na potovanje skozi čudovito starodavno preteklost, vdahnite mediteransko ozračje cesarskega Rima, odpočijte se in si oglejte žive slike tisočletne arheološke zgodovine Vižule. Doživetje Vižule je blagodejno. Vižula oplemenjuje. Vižula ponuja nepozabne izkušnje. Potopite se v njeno cesarsko preteklost...

BOGATSTVO DOŽIVLJAJA

U sklopu Arheološkog parka Vižula, koji je zamišljen da u njemu uživaju i odrasli i djeca, nalaze se dva ugostiteljska objekta, dječja igrališta, adrenalinski park, u nekadašnjem kame-nolomu postavljena je pozornica za različite evente, a može se posjetiti škola arheologije i razgledati antički vrt. Tu su organizirane i vođene ture. Sve informacije mogu se dobiti odmah na ulazu, na info-punktu, gdje se mogu unajmiti i VR/AR naočale pomoću kojih će se moći pogledati vizualizacijama oživljena raskošna antička vila i njeni pojedini segmenti. Osim toga, u parku su postavljene pametne klupe, e-stablo, hot-spot točka, brojne informativne ploče i na brajici te je sve dostupno i slijepim i slabovidnim osobama, a tu je i taktilna mapa kružnog oblika. Cijeli poluotok je pod videonadzorom.

BOGASTVO DOŽIVETIJ

V arheološkom parku Vižula, ki je namenjen tako odraslim kot otrokom, sta dva gostinska objekta, otroška igrišča, adrenalinski park, v nekadašnjem kamnolomu je postavljen oder za različne prireditve, lahko pa tudi obiščete šolo arheologije in starodavni vrt. Organizirani so vodeni ogledi. Vse informacije lahko dobite takoj na vhodu, na informacijski točki, kjer lahko najamete tudi VR/AR očala, ki omogočajo vizualizacijo razkošnega življenja v antični vili in njenih posameznih segmentih. Poleg tega so v parku na voljo pametne klopi, solar-na drevesa, hot-spot točke, številne informativne table, napisane tudi v Braillovi pisavi, in dostopne slepim in slabovidnim osebam, prav tako je na voljo tipni zemljevid. Celoten polotok je pod videonadzorom.

PISALI SU O VIŽULI

Već krajem 19. stoljeća prvi arheolozi i zaštitari Henrik Maionica, Richard Weisshäupl i Anton Gnirs uočavaju brojne rimske ruševine na Vižuli te ostatke zidova s mozaičkim podovima i nadomak obale u moru, koji su bili vidljivi za oseke. Početkom 20. stoljeća Gnirs je nazivao Vižulu Isola del Vescovo (Biskupov otok). On prvi put bilježi opširnije podatke o postojanju ruševina velike i luksuzne rimske vile. Pretpostavku da se na Vižuli nalazi luksuzna carska vila, odnosno tzv. Krispova vila (sina cara Konstantina Velikog) iznio je 1907. godine Bernardo Schiavuzzi. Sustavna arheološka istraživanja od konca 20. stoljeća na Vižuli najprije vodi uvažena arheologinja dr. sc. Vesna Girardi Jurkić, potom i Kristina Džin u sklopu Međunarodnog centra za arheološka istraživanja Brioni – Medulin, a kasnije i Instituta društvenih znanosti „Ivo Pilar“. U sklopu Odjela za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda istraživanja je vodio Igor Miholjek, a prije njega prof. Marijan Orlić i dr. sc. Mario Jurišić.

PISALI SO O VIŽULI

Že ob koncu 19. stoletja so prvi arheologi in skrbniki Henrik Maionica, Richard Weisshäupl in Anton Gnirs opazili številne rimske ruševine na Vižuli in ostanke zidov z mozaičnimi tli ter dele pomola ob obali, vidnih ob oseki. V začetku 20. stoletja Gnirs je Vižulo poimenoval v Isola del Vescovo (Škofovski otok). Prvič so navedene podrobnejše informacije o obstoječih ruševinah velike in razkošne rimske vile. Mnenje, da se na Vižuli nahaja razkošna cesarska vila, oziroma tako imenovana Krispova vila (sina cesarja Konstantina Velikega), je izrekel leta 1907 Bernardo Schiavuzzi. Sistematična arheološka raziskovanja od konca 20. stoletja na Vižuli najprej vodi priznana arheologinja dr. sc. Vesna Girardi Jurkić, zatem Kristina Džin v okviru Mednarodnega centra za arheološka raziskovanja Brioni – Medulin, kasneje pa Inštitut družbenih znanosti „Ivo Pilar“. V okviru Oddelka za podvodno arheologijo hrvaškega Restauratorskega zavoda raziskovanja je vodil Igor Miholjek, pred njim pa prof. Marijan Orlić in dr. sc. Mario Jurišić.

OVDJE SU ŽIVJELI I ODMARALI SE CAREVI

Iako najnovija arheološka istraživanja nude sve čvršće dokaze da je na medulinskoj Vižuli u razdoblju 3. i 4. stoljeća po. Kr., u doba cara Konstantina, postojala monumentalna raskošna carska palača, danas se sa sigurnošću zna da arheološko nalazište Vižula, naseljeno od neolitika, predstavlja jednu od najljepših rezidencijalnih vila s višestoljetnom graditeljskom tradicijom rimskog doba (od 1. do 5. st.) na istočnoj obali Jadrana.

Arheolog Igor Miholjek ističe da se rimska vila na Vižuli, krajnjem jugu istarskog poluotoka, već u antici, a tako je i danas, nalazila na važnom položaju za plovidbu ovim dijelom Jadrana. Poluotok Vižula, smješten u Medulinskom zaljevu, na samom vrhu Mediterana, stanovnicima rimske vile omogućavao je sigurno mjesto za život, a pomorcima sigurno sidrenje zaklonjeno od jakih vjetrova i otvorenog mora.

Tragovi veličanstvene rimske civilizacije u svojoj raskoši i bogatstvu zrcale se na cijelom poluotoku, ali i u podmorju Vižule, koji su zaštićeni spomenici kulture od 1970. godine. Izgradnja antičkih vila na istočnoj obali Jadrana započinje rimskim osvajanjima u 2. stoljeću pr. Kr., a svoj procvat doživljava tijekom 1. i 2. stoljeća po. Kr. Sve se to daje pročitati i u impresivnim arheološkim ostacima vile na Vižuli koja se odlikuje „veličinom, izuzetno luksuznom gradnjom, skupim arhitektonskim detaljima i građevinskim materijalom.“ Arheološkim istraživanjima na sjeverozapadnom dijelu poluotoka potvrđen je kontinuitet nastanjanja od 1. do 6. stoljeća, kada kompleks prolazi kroz proces uništenja, obnove i transformacije. Osim iznimno bogatog pokretnog arheološkog materijala iz ovog razdoblja, nalazi novca potvrđuju dugotrajno naseljavanje današnjeg poluotoka, s najzastupljenijim primjercima iz druge polovine 4. stoljeća po. Kr., kad dolazi do rušenja stare vile i gradnje nove, prema ukusu tog vremena.

TUKAJ SO ŽIVJELI IN POČIVALI CESARJI

Čeprav najnovije arheološke raziskave ponujaju čvrste dokaze, da je na medulinski Vižuli v 3. in 4. stoljetju po Kristusu, v času cesarja Konstantina, obstajala monumentalna razkošna cesarska palača, danes se z gotovostjo ve, da arheološko najdišče Vižula, naseljeno že od neolitika, predstavlja eno izmed najlepših stanovanjskih vil s stoletno arhitekturno tradicijo Rimskega imperija (od 1. do 5. st.) na vzhodni obali Jadrana.

Arheolog Igor Miholjek poudarja, da je bila rimska vila na Vižuli, na skrajnem jugu istrskega polotoka, že v antiki, pa tudi danes, pomembna plovna pot v tem delu Jadrana. Polotok Vižula, ki je v Medulinskem zalivu, na samem vrhu Mediterana, je prebivalcem rimske vile zagotovil varen življenjski prostor, pomorščakom pa varno zavetišče pred močnimi vetrovi in odprtim morjem.

Sledovi veličastne rimske civilizacije v svojem razkošju in bogastvu se zrcalijo po vsem polotoku, prav tako

pa tudi v podmorju Vižule in so od leta 1970 zaščitene kulturni spomeniki. Gradnja antičnih vil na vzhodni jadranski obali je začela z rimskimi osvajanji v 2. st. pr. Kr., a svoj razcvet je doživela v 1. in 2. stoletju po Kristusu. Vse to se odraža v impresivnih arheoloških ostankih vile na Vižuli, ki jo odlikuje „velikost, izjemno razkošna gradnja, drage arhitekturne podrobnosti in gradbeni material“. Arheološke raziskave na severozahodnem delu polotoka potrjujejo kontinuiteto naseljevanja od 1. do 6. stoletja, ko je bil kompleks uničen, obnovljen in preoblikovan. Poleg izjemno bogatih premičnih arheoloških materialov iz tega obdobja najdeni denar potrjuje dolgotrajno naseljavanje današnjega polotoka. Najpogostejši primerki so iz druge polovice 4. stoletja po Kristusu, ko je bila stara vila porušena in po takratnem modelu, zgrajena nova.

Vila uronjena u more

Znanstvenici ističu da su u Istri bili brojni carski posjedi. Tako vila na Vižuli pripada među poznate carske vile, poput one u uvali Verige na Brionima, u Loronu nadomak Novigrada, a jednak status imala je Dioklecijanova palača u Splitu. Po svojim arhitektonskim obilježjima Vižula je maritimna vila, a to su, ističe Xavier Lafon, „vile u čijim sobama se čuje šum valova“, odnosno prostrani posjedi koji objedinjuju sve blagodati i prednosti pejzaža i obale.

Vila na Vižuli, koja je projektirana stepeničasto prema uzvisini poluotoka na četiri terase, s monumentalnim reprezentativnim pročeljima okrenu-

tim prema moru i „lebdećim porticima“, odnosno natkrivenim prolazima sa stupovima, svojom je specifičnom arhitektonskom formom i volumenom dominirala nad obalom mora i panoramskim vizurama. Položaj vile na Vižuli, a čiji je dio ostataka danas velikim dijelom uronjen u more zbog djelovanja prirode – vjetrova i mora, odnosno erozije tla i podizanja razine mora – kao i njene monumentalne dimenzije zrcale sve karakteristike maritimne vile.

Vila pod morjem

Znanstvenici pravijo, da so v Istri obstajale številne cesarske posesti. Tako vila na Vižuli sodi med znane cesarske vile, kot so vile v zalivu Verige na Brionih, v Loronu pri Novigradu, enak status je imela tudi Dioklecijanova palača v Splitu. Vila Vižula po svojih arhitekturnih značilnostih spada med t. i. maritimne vile, a le-te so, poudarja Xavier Lafon, „vile, v katerih sobanah se sliši šumenje valov“, oziroma prostorna posestva, ki vsebujejo vse blagodajnosti in prednosti krajine in obale.

Vila na Vižuli, stopničasto projektirana na vzpetini s štirimi terasami, z monumentalnimi reprezentativnimi preddverji, ki gledajo proti morju in „visečimi portiki“ oziroma pokritimi prostori s stebri, je s svojo posebno arhitekturno obliko in volumnom prevladovala nad morjem in panoramskimi vizurami. Položaj vile na Vižuli, katere večji del je zaradi naravnih pojavov – vetra in morja oziroma erozije tal in dvigovanja morske gladine, pod morjem, kot tudi njene monumentalne dimenzije, opisuje vse značilnosti obmorske vile.

Bogatstvo i luksuz

Ovdje na Vižuli stanovali su veliko-dostojnici, patriciji i senatori. Njihov životni stil podrazumijevao je udobnost i užitek, a o njihovom bogatstvu i luksuzu svjedoče svi do sada otkriveni segmenti vile – od bogatih mozaika i raznobojnih mramora, vodovoda, hipokausta, odnosno sustava podnog i zidnog grijanja za terme s bazenima, dvorana za audijenciju i bankete, peristila koje su upotpunjavali raskošno hortikulturno uređeni vrtovi, sve do portika gdje su zabave trajale cijelu noć. Nadomak Vižule, na lokalitetu Burle, pronađena je nekropola, a u grobovima zlatni i smaragdni nakit, kao i najfinije stakleno posuđe – još jedan dokaz i potvrda bogatstva ovoga zdanja i raskošnog života stanovnika Vižule. Dio tih nalaza bit će prezentiran javnosti.

Bogastvo in razkošje

Na Vižuli so prebivali dostojanstveniki, patriciji in senatorji. Njihov način življenja priča, da se je v vili živelo zelo razkošno in udobno, njihovo bogastvo in razkošje pa dokazujejo vsi na novo odkriti deli vile – od bogatih mozaikov in pisanega marmorja, vodovoda, hipokavsta - talnega in stenskega ogrevanja termalnih bazenov, dvoran in banketnih dvoran, peristilov – čudovitih s stebri obdanih dvorišč, ki so jih krasili razkošno urejeni vrtovi, pa do portikov, kjer so zabave trajale vso noč. V bližini Vižule, v kraju Burle, najdena je nekropola, v grobnicah pa zlat in smaragdni nakit ter najfinejša steklovina – še en dokaz in potrditev bogastva vile ter razkošnega življenja njenih prebivalcev. Del zaključkov raziskovalcev bo predstavljen javnosti.

VIŽULA JE BILA OTOK

Tijekom srednjeg vijeka i u doba venecijanske uprave Vižula je bila otok odvojen izgrađenim kanalom od medulinske obale. U to se doba nazivala Isola del Vescovo (Biskupov otok).

VIŽULA - OTOK

V srednjem veku in v času beneške uprave je Vižula bila otok, ločen od medulinske obale s kanalom, poimenovan v Isola del Vescovo (Škofovski otok).

ARHEOLOŠKA ŠETNJA

Tragovima carske prošlosti uz pomoć multimedije¹

Krenete li u arheološku šetnju Vižulom, proći ćete cestom, danas najvećim dijelom preuređenom u šetnicu dugu 2,3 kilometra, kojom su u doba Rima hodali bogati žitelji i njihovi ugledni gosti. Zanimljivo je i da je u doba antike današnja morska uvala bila dio kopna te je tu prolazila antička cesta koja se danas vrlo plitko nalazi pod morem.

Zdanja u kojima su bogati Rimljani na Vižuli raskošno živjeli i uživali u svim onodobnim blagodatima kulture, umjetnosti, znanosti, gastronomije, arheolozi su najvećim dijelom zaštitili te se nalaze pod zemljom na gotovo cijelom poluotoku i u moru, no u svijet toga doba možete ući uz pomoć VR naočala. Vidjet ćete tako ostatke carskog i kasnoantičkog maritimnog kompleksa, čiji je veliki dio sada pod morem i proteže se sa zapadne i jugozapadne strane poluotoka čak 40 metara u smjeru mora. Dimenzije negdašnjeg carskog zdanja označava i zid koji je danas vidljiv na sprudu i bio je dio jedinstvene fronte od oko 720 metara dužine koja se protezala od spruda do antičkoga mola, koji se nalazi otprilike u visini

¹ Virtualna šetnja poluotokom pomoću VR naočala.

ARHEOLOŠKI SPREHOD

Po sledah cesarske preteklosti s pomoćjo multimedije¹

Če greste na arheološki sprehod po Vižuli, boste prečkali cestu, ki je danes v veliki meri preurejena v 2,3 km dolgo sprehajališče, po kateri so se v rimskem času sprehajali bogati prebivalci in njihovi ugledni gostje. Zanimivo je tudi, da je bil v davnihi današnji morski zaliv del kopnega, po katerem je vodila stara cesta, katere ostanki so še danes vidni pod morjem.

Stavbe, v katerih so bogati Rimljani na Vižuli razkošno živeli in uživali v vseh takratnih blagodatih kulture, umetnosti, znanosti, gastronomije, so arheologi večinoma zaščitili in so pod zemljo in pod morjem na skoraj celotnem polotoku, v takratni svet pa lahko vstopite s pomočjo VR očal. Videli boste ostanke cesarskega in pozno antičnega morskega kompleksa, ki je v veliki meri pod morjem in se razprostira od zahodne in jugozahodne strani polotoka celo 40 metrov proti morju. Dimenzije nekdanje cesarske vile označuje tudi zid, ki je danes viden na sipini in je bil del edinstvene fronte, dolge približno 720 metrov, ki se je raztezala od sipine do ostankov pristanišča, približno v

¹ Virtualni sprehod po polotoku s pomočjo VR očal.

uvala Runke. No, uz pomoć multimedije pred vama će se, krenete li stazicom u obilazak arheološkog parka, otvoriti peristilni dijelovi šetnice raskošne carske vile, prekrasni mozaici, ali i pristanište za brodice, kao i skladišta za domaće žito, ulje i vino, koje se i uvozilo te do Vižule dopremalo brodovima u amforama.

višini zaliva Runke. Toda, s pomoćjo multimedije se bodo pred vami, če se po stezici odpravite na ogled po arheološkem parku, razprostrla notranja dvorišča raskošne cesarske vile, čudoviti mozaiki in pristanišče pa tudi skladišča za domača žita, uvoženo olje in vino, ki se je do Vižule dostavljalo v amforah.

U 4. stoljeću ovdje je bila carska palača

Dugogodišnjim istraživanjima – uz arheološka iskopavanja na kopnu, ovdje su radili i podvodni arheolozi, a teren je sniman i iz zraka – utvrđeno je da je luksuzni stambeni rezidencijalni dio vile bio smješten na zapadnoj strani poluotoka, a na jugoistočnoj pristanište sa skladišnim prostorima i kućama za trgovce, poslugu i robove.

Razlikuje se nekoliko faza gradnje i namjene otkrivenih prostorija od 1. do 6. stoljeća. Kada je riječ o nastanku vile, odnosno palače na Vižuli, na njenom zapadnom obalnom dijelu utvrđena su četiri glavna razdoblja gradnje i rekonstrukcije s međufazama iz razdoblja rimskih careva: Augusta (63. pr. Kr. – 14. g. po. Kr.), Hadrijana (76. – 138.), Konstantina Velikog (280. – 337.) i bizantskog cara Justinijana (527. – 565.).

Rimska rezidencijalna vila na Vižuli, odnosno u 4. stoljeću carska palača, idealno uklopljena u prirodno okružje s najljepšim pogledom na Medulinski zaljev i okolna imanja, građena je na prirodnim terasama na padini uzvisine koja se blago spušta prema morskoj obali. Zidovi vile u visini od dva i više metara, sačuvani na morskoj obali i u borovoj šumici na poluotoku, dokaz su veličanstvene arhitekture ovog zdanja. Naime, impozantno pročelje palače usmjereno prema zapadu, s pogledom na

susjednu vilu u Pomeru, bilo je ukrašeno visokim glatkim stupovima s jonskim kapitelima. Tu su otkriveni i sačuvani podni mozaici ukrašeni crno-bijelim geometrijskim ornamentima i bordurama iz doba cara Augusta koji su se poput tepiha prostirali na šetnici uz more. Najljepši mozaici, oni iz doba cara Hadrijana, pronađeni su na jugozapadnom dijelu poluotoka. Tako je na prvoj terasi uz more otkriven peristil, odnosno natkriveni hodnik sa stupovima, popločan crno-bijelim mozaikom. On je vodio do bazena koji je bio popločan jednakim crno-bijelim mozaičkim kockicama. Ovaj je tip mozaika korišten tijekom tri carska razdoblja, od 1. do 3. stoljeća.

Iz predvorja (*vestibulum*) s morske strane u vilu i prema bazenu ulazilo se kroz impozantna široka vrata s jednom stepenicom. Prostorije vile zapadno od peristilnog zida, koji oplahuje more, bile su popločane trokutastim raznobojnim mramornim pločicama (*opus sectile*) žute, crne, zelene i bijele boje.

Luksuzne rimske terme

Poznato je, naime, da su Rimljani posebno njegovali kult vode, a vila na Vižuli imala je izuzetno raskošan termalni dio koji je otkriven u moru i ponad obale s obje strane ceste na zapadnom dijelu poluotoka. Bile su to privatne rimske kupke (*thermae*)

V 4. stoljeću je na tem mestu bila cesarska palača

Z dolgoletnimi raziskovanji – poleg arheoloških izkopov na kopnem, so raziskave potekale tudi pod morjem in s pomočjo zračnih posnetkov – je ugotovljeno, da je bil razkošen stanovanjski del vile na zahodni strani polotoka, na jugovzhodni pa je bilo pristanišče s skladiščnimi prostori in hišami za trgovce, strežno osebje in sužnje.

Od 1. do 6. stoletja so se gradile različne vrste vil in so imele različne namene uporabe. Ko govorimo o vili oziroma palači na Vižuli gre za štiri glavna obdobja gradnje in rekonstrukcije, ki so opazna na njeni zahodni obalni strani, z vmesnimi fazami iz obdobja rimskih cesarjev: Avgusta (63. pr. Kr. – 14. p. Kr.), Hadrijana (76. – 138.), Konstantina Velikega (280. – 337.) in bizantinskega cesarja Justinijana (527. – 565.).

Rimska stanovanjska vila na Vižuli, oziroma v 4. stoletju cesarska palača, idealno vklopljena v naravno okolje in z najlepšim razgledom na Medulinski zaliv in okoliška posestva, je zgrajena na terasastem pobočju, ki sega do morske obale. Več kot dva metra visoki zidovi vile, ohranjeni ob obali in v borovem gozdičku na polotoku, so dokazilo veličastne arhitekture te stavbe. Veličastna fasada palače, obrnjena proti zahodu in s pogledom na sosedno vilo v Pomeru, je bila okrašena z visokimi glatkimi stebri z

jonskimi kapiteli. Odkriti in ohranjeni so tudi podni mozaiki, okrašeni s črno-belimi geometrijskimi okraski in bordurami iz časa cesarja Avgusta, ki so se kot preproge razprostirale po sprehajališču ob morju. Najlepši mozaiki, iz časa cesarja Hadrijana, so najdeni na jugozahodnem delu polotoka. Tako je na prvi terasi ob morju odkrit peristil oziroma nadkrit hodnik s stebri, tlakovan s črno-belimi mozaikom. Vodil je do bazena, ki je bil prekrit z enakimi črno-belimi mozaičnimi kockicami. Ta vrsta mozaika se je uporabljala v treh cesarskih obdobjih, od 1. do 3. stoletja.

Iz preddverja (*vestibulum*) na morski strani se je v vilo in na bazen vstopalo skozi velikanska široka vrata z eno stopnico. Prostorije vile zahodno od peristilnega zidu, ki ga obliva morje, so bili tlakovani s trikotnimi večbarvnimi marmornimi ploščicami (*opus sectile*) rumene, črne, zelene in bele barve.

Razkošna rimska kopališča

Znano je, da so Rimljani še posebej častili kult vode, vila na Vižuli pa je imela izjemno razkošen termalni del, odkrit v morju in iznad obale na obeh straneh ceste na zahodnem delu polotoka. Gre za zasebna rimska kopališča (*thermae*) ogrevana z „dvojnimi dnomi“. Tla so bila dvignjena na nizkih stebrih, pod njimi pa je krožil vroč zrak, ki ga je ogrevala peč in dovajala

do kojih je topli zrak provoden podovima i zidovima savršenom tehnikom pomoću keramičkih cijevi (*tubulus*). Voda za terme grijana je najsloženijim sustavom peći loženim na drva i kominu u tzv. prefurniju (*praefurnium*) i hipokaustu (*hypocaustum*). Na Vižuli su zasad pronađena čak dva hipokausta, a jedan od njih nađen je u moru nadomak prostorije s apsidom, gdje se nalazio bazen s vrućom vodom – *caldarium*. Arheolozi su otkrili čak 18 prostorija koje su bile namijenjene kupanju, rekreaciji i druženju. Najnovija istraživanja otkrila su i manji termalni kompleks iz prve faze izgradnje objekta, što je dokaz da su stanovnici vile u svojim odajama imali ono što današnji svijet poznaje kao privatni wellness.

Uz morsku obalu otkriven je i potpuno sačuvani sustav kanalizacije za otpadne vode s kamenom rešetkom kojim su otpadne vode odvođene iz građevine u more. Voda za piće je kroz prostorije vile bila provodena olovnim cijevima čiji su tragovi također pronađeni, a otkriven je i arhitektonski složen sustav za drenažu usmjeren prema moru.

Uživanje u moru i suncu

Najnovije snimke iz zraka pokazuju da je na Vižuli u rimsko doba upravo na zapadnom dijelu poluotoka, podno termalnog kompleksa, postojalo i malo pristanište iz kojeg

po keramičnih ceveh (*tubulus*). Termalna voda se je segrevala z najzah-tevnejšim sistemom peći na drva in s kamini, t. i. prefurnij (*praefurnium*) in hipokavst (*hypocaustum*). Na Vižuli sta do zdaj najdena kar dva hipokavsta, od katerih je eden najden v morju v bližini apside, kjer je bil bazen z vročo vodo – *caldarium*. Arheologi so odkrili celo 18 sob za kopanje, rekreacijo in druženje. Najnovejše raziskave so odkrile tudi manjši termalni kompleks iz prve faze gradnje objekta, kar dokazuje, da so prebivalci vile v svojih prostorih imeli tisto, kar sedanji svet pozna kot zasebni wellness.

Ob obali so odkrili popolnoma ohranjen kanalizacijski sistem za odpadne vode s kamnito rešetko, preko katere so odpadne vode iz stavbe odvajali v morje. Pitna voda je bila v stavbi razpeljana po svinčenih ceveh, katerih sledi so prav tako najdene, odkrit je tudi arhitekturno zahteven drenažni sistem v smeri morja.

su bogati stanovnici vile odlazili na plovidbe radi uživanja u moru i suncu, a svojim su brodovima odlazili i na zabave i druženja u brojne rimske ljetnikovce u okolici.

Uživanje v morju in soncu

Najnovejši zračni posnetki kažejo, da je na Vižuli v rimskem času, na zahodnem delu polotoka ob vznožju termalnega kompleksa, obstajal tudi manjši pomol, od koder so bogati prebivalci vile odhajali na jadranske, da bi uživali v morju in soncu, prav tako so s svojimi ladjami odhajali na zabave in druženja v številne bližnje poletne dvorce.

Prekrasni mozaici i novčić cara Konstantina

Na trećoj terasi, sjeverno od hipokavsta, otkrivena je prostorija s kasnoantičkim kockastim mozaikom u plavoj i oker boji. Pretpostavlja se da je ova soba najprije služila kao svlačionica termi, a kasnije je pretvorena u dvoranu za audijencije. U 5. i 6. stoljeću preuređena je u veliku rezidencijsku dvoranu s četverokutnim nosivim stupovima krova. Tu su, istočno od hipokavsta, otkrivene i tri prostorije pokrivene gustim jedinstvenim geometrijskim višebojnim mozaikom, karakterističnim za 4. stoljeće. Prevladavaju geometrijski ukrasi pletenica i rombova. Latinski i grčki križevi u kvadratima i rombovima sačinjeni su od plavih i crnih kamenih kockica, a uokvireni su bijelim mozaikom.

Arheolozi su zaključili da je u ovoj mlađoj fazi ukrašavanja iz doba cara Konstantina Velikog (280. – 337.) došlo do nove orijentacije cijelog krila kasnoantičke vile. Otkrivena je šetnica duga 27 metara čije je središnje polje popločano mozaikom istog osnovnog geometrijskog motiva te obrubljeno „dvoprutastom višebojnom pletenicom“. Ovaj je prostor, kao posebno umetnut tepih širine 2,7 metara, služio kao ulaz od praga iz druge na treću terasu.

Iz sredine hodnika, koji je ukrašen u doba cara Konstantina i njegova sina Krispa, velika monumentalna vrata vodila su u susjednu istočnu

Prekrasni mozaiki in novčić cesarja Konstantina

Na trećoj terasi, severno od hipokavsta, je odkrit prostor s pozno antičnim kockastim mozaikom modre in oker barve. Predvideva se, da se je ta soba najprej uporabljala kot oblačilnica v kopališču, kasneje pa je bila preurejena v sprejemnico. V 5. in 6. stoletju je bila preurejena v veliko stanovanjsko dvorano s štirikotnimi nosilnimi stebri. Vzhodno od hipokavsta so odkriti tudi trije prostori, prekriti z gostim edinstvenim geometrijskim večbarvnim mozaikom, značilnim za 4. stoletje. Prevladujejo geometrijski okraski kitic in rombov. Latinski in grški križi v kvadratih in rombih so izdelani iz modrih in črnih kamnitih kockic in okvirjeni z belim mozaikom.

Arheologi so ugotovili, da je bila v tej mlajši fazi okraševanja iz časa cesarja Konstantina Velikega (280. – 337.) izdelana nova orientacija celotnega krila pozno antične vile. Odkrito je 27 metrov dolgo sprehajališče, katerega osrednje polje je tlakovano z mozaikom istega osnovnega geometrijskega motiva ter tudi obrubljeno z „dvočrtno večbarvno kitico“. Ta prostor se je kot posebej vgrajena preproga, široka 2,7 metra, uporabljal kot prehod z druge na tretjo teraso.

Od sredine hodnika, okrašenega v času cesarja Konstantina, in njegovega sina Krispa, velika monumentalna vrata vodijo v sosednjo vzhod-

dvoranu. U hodnik se moglo ući stubištem s treće terase vile. Ovi su prostori, kao i dio soba vile, smatraju arheolozi, obnovljeni i korišteni u doba cara Konstantina Velikog. Dokaz tome je i Konstantinov novčić koji je pronađen uzidan u sjeveroistočni kut mozaičkog poda hodnika. Iz ovog se hodnika izlazilo kroz monumentalna vrata s jednom stepenicom u trapezoidnu prostoriju prekrivenu veličanstvenim mozaičkim tepihom geometrijskog uzorka žute boje od vezanih rombova sa širokim oker okvirom od keramičkih kockica.

Stižu novi stanari

U prostorije na četvrtoj terasi vodile su dvije stepenice iz mlađe faze gradnje vile. No, kasnije, u ranom srednjem vijeku, uz nju je s vanjske strane izgrađena četverokutna kula od keramičkih tegula, pretpostavlja se da je to bila krušna peč. Naime, krajem 6. stoljeća, provalom barbara, odnosno Avara i Slavena, u Istru i carska vila na Vižuli promijenila je namjenu. Izbjeglice s kopna bježale su u rezidencijski kompleks na poluotoku. Tako je krajem 6. stoljeća svaku prostoriju nekadašnje vile koristila jedna ili više obitelji, a tu su ugrađivali ognjišta za grijanje i kuhanje. Izgradnjom ognjišta uništen je i kasnoantički hodnik (*ambulacrum*) ukrašen bogatim mozaikom iz doba cara Konstantina na trećoj terasi vile, kao i mozaički

no dvorano. Vstop na hodnik je bil omogočen preko stopnišča s tretjega nadstropja vile. Ti prostori so kot tudi deli sob vile, po mnenju arheologov, obnovljeni in so bili v uporabi v času cesarja Konstantina Velikega. Dokazilo temu je tudi Konstantinov novčič, najden zazidan v severovzhodnem kotu mozaičnih tal na hodniku. Izhod iz tega hodnika je vodil skozi monumentalna vrata z eno stopnico v trapezoidni prostor, prekrit z veličastno mozaično preprogo geometrijskega vzorca rumenih rombov s širokim iz keramičnih kockic izdelanim okvirjem, v oker barvi.

Prihajajo novi stanovalci...

V prostore na četrti teraso sta vodili dve stopnici iz časa mlađe faze gradnje vile. Kasneje, v zgodnjem srednjem veku, je ob njeni zunanji strani dograjen štirikotni stolp iz keramičnih ploščic, domneva se, da je to bila krušna peč. Namreč, ob koncu 6. stoletja, z vdorom barbarov oziroma Avarov in Slovanov v Istro, je bila tudi cesarski vili na Vižuli spremenjena namembnost. Begunci s kopnega so svoje zavetišče poiskali v stanovanjskem kompleksu na polotoku. Tako je ob koncu 6. stoletja vsak prostor nekdanje vile uporabljala ena ali več družin, kjer so vgrajevali ognjišča za ogrevanje in kuhanje. Z izgradnjom ognjišč je uničen poznoantični hodnik (*ambulacrum*), okrašen z bogatim

pod u trapezoidnoj prostoriji. Ovo je ognjište izgrađeno od komada baza kamenih preša za masline i stupova kolonade (*spolia*).

VELIKO PRISTANIŠTE

Skladišta, gostionice i svratišta za mornare i robove

Vila na Vižuli je u doba svog najvećeg sjaja imala i zaseban gospodarski dio. U tom je dijelu posebno zanimljivo otkriće potonulog rimskog pristaništa, s molom dužine 30 i širine šest metara na jugoistočnoj strani poluotoka. Zanimljivo je da je ovo pristanište bilo zaštićeno lukobranom te se otvaralo u smjeru juga, a nadograđivano je i obnavljano od kraja 1. do 4. stoljeća. Tu su, na prostoru koji je istražen u dužini od 200 metara, pronađena i zatrpna razrušena skladišta ove operativne obale. U njima su otkrivene amfore, koje osim iz različitih dijelova Mediterana potječu i s otoka Krete. Pretpostavlja se da je tu bila cisterna povezana kanalima sa skladištima na obali i zgradama koje se pružaju više od 50 metara od obale uronjene u more. Dio arhitekture potonule u more na ovom je dijelu i veliki ovalni bazen, površine 12 x 5 metara, te dvoapsidalne zgrade, čija je namjena za sada nepoznata.

mozaikom iz časa cesarja Konstantina na trećoj terasi vile kot tudi mozaična tla v trapezoidnem prostoru. Ognjišče je bilo zgrajeno iz ostankov kamnitih stiskalnic za oljke in stebrišč (*spolia*).

VELIKO PRISTANIŠČE

Skladišča, gostilne in prenočišča za mornarje in sužnje

Vila na Vižuli je v času svojega najvećega sijaja imela tudi ločen gospodarski objekt. Na tem delu je posebej zanimivo otkriće potopljenega rimskog pristanišča, s 30 metrov dolgim in šest metrov širokim molom na jugovzhodni strani polotoka. Zanimivo je, da je bilo to pristanišče zavarovano z valobranom v smeri juga, da se je dograjevalo in obnavljalo od konca 1. do 4. stoletja. Na tem prostoru, raziskanem v dolžini 200 metrov, so najdena tudi zasuta razrušena skladišča ob obali. V njih so odkrili amfore, ki potekajo iz različnih krajev Sredozemlja, pa tudi z otoka Krete. Predpostavlja se, da je tu bil vodni zbiralnik, ki je bil preko kanalov povezan s skladišči na obali in z zgradbami, ki so potopljene pod morjem in več kot 50 metrov oddaljene od obale. Del potopljene arhitekture predstavlja tudi ovalni bazen, velikosti 12 x 5 metrov in zgradba

Ovdje se nalazilo privatno pristanište iz kojeg su se dobra, poput maslina, ulja i vina, koja su dolazila iz Medulinskog zaljeva i s Vižule odvozila u veće luke i dalje u Sredozemlje. Tu su pronađeni i tijeskovi za masline, a poznato je da su se masline u rimsko doba konzervirale tehnikom natapanja u morskoj vodi. Monumentalni kompleks bio je popločan mozaicima. Moglo se tu pronaći sve potrebno za lučki život i rad – od gostionica do svratišta za mornare i robove, a uz skladišta se možda nalazila i kovačnica.

Vila rustika i rimsko gospodarstvo

Nadomak ovog pristaništa, na sjeveroistočnom dijelu poluotoka otkrivena je i vila rustika s gospodarskim dijelom većih dimenzija. U ovom gospodarskom kompleksu, svojevršnom rimskom poljoprivrednom dobru, najvjerojatnije su živjeli i radili robovi i omogućavali raskošan život svojim bogatim gospodarima. Tu je pronađen napola otkriveni skladišni prostor s monumentalnim keramičkim posudama (*dolium*) te bazen za taloženje ulja.

z dvema apsidama, katere namen doslej še ni znan.

Tukaj je bilo zasebno pristanišče, od koder so se dobrine, kot so olive, olja in vina, ki so jih dostavljali iz Medulinskega zaljeva in z Vižule, odvažale v večja pristanišča in dalje v Sredozemlje. Najdene so tudi stiskalnice za olive, znano je namreč, da so v rimskem času olive konzervirali s tehniko namakanja v morski vodi. Monumentalni kompleks je bil tlakovčan z mozaiki. Vse, kar je bilo potrebno za pristaniško življenje in delo - gostilne in prenočišča za mornarje in sužnje, je bilo tukaj, ob skladiščih pa je morda bila tudi kovačija.

Vila rustika in rimsko gospodarstvo

Tik ob tem pristanišču, na severovzhodnem delu polotoka je odkrita tudi vila rustika z gospodarskim poslopjem večje dimenzije. V tem gospodarskem kompleksu, neke vrste rimskem kmetijskem gospodarstvu, so najverjetneje živeli in delali sužnji in omogočali razkošno življenje svojim bogatim gospodarjem. Najden je napol odkrit skladišni prostor z monumentalnimi keramičnimi posudami (*dolium*) in bazen za skladiščenje olja.

Rimska cesta

Poluotok je na sjevernoj strani, koja gleda prema Burlama i Biškupiji, bio povezan s kopnom popločanim putem (170 x 3,5 metara) djelomično urezanim u stijenu, a koji je danas na oko 1,5 metara dubine pod morem i presijeca zaljev. Bila je to cesta koja je vodila do vile, gdje je najvjerojatnije prije dvije tisuće godina bio i vodovod (*aquaeductus*) kojim se, pretpostavlja se, u rezidencijalni dio vile dovodila voda iz izvora na kopnu jer za sada na Vižuli nisu pronađeni izvori pitke vode. Put za Vižulu, naime, nije išao današnjom cestom od Burla.

OD KAMENA S VIŽULE GRADIO SE MEDULIN

Na Vižuli su otkrivena i dva kamenoloma. Manji kamenolom iz rimskog razdoblja nalazio se nadomak Krispove vile, a onaj većih dimenzija nalazio se na prostoru gdje je danas uređena pozornica. Kamen iz njega eksploatiran je u kasnijem razdoblju te je korišten za gradnju Medulina i okolnih naselja.

Rimska cesta

Polotok je bil na severni strani, ki gleda proti Burli in Biškupiji, povezan s kopnim s tlakovano cesto (170 x 3,5 metra) delno vklesano v steno, a danes je približno 1,5 metra globoko pod morjem in prečka zaliv. Ta cesta je vodila do vile, kjer je najverjetneje pred dva tisoč leti obstajal vodovod (*aquaeductus*) za katerega se domneva, da je oskrboval stanovanjski del vile iz izvira na kopnem, ker do zdaj niso najdeni izviri pitne vode na Vižuli. Pot do Vižule, namreč, ni vodila po današnji cesti iz Burle.

MEDULIN JE BIL ZGRAJEN IZ KAMNA Z VIŽULE

Na Vižuli sta odkrita tudi dva kamnoloma. Manjši kamnolom iz rimskega obdobja je bil tik ob Krispovi vili, večji pa na prostoru današnjega urejenega odra. Kamenje iz kamnoloma je kasneje uporabljeno za izgraditev Medulina in okoliških naselij.

ANTIČKI VRT

Muzej bilja na otvorenom

Antičku povijest na Vižuli vjerno dočarava i antički vrt koji se nalazi na jugozapadu poluotoka, nadomak nekadašnje vile rustike. Hortikulturno uređenje, mirisi i boje biljnog svijeta ovog vrta slika su antičkog sjaja negdašnje bogate rimske palače, odnosno vile na Vižuli.

Poznato je da je u doba Rimskog Carstva zabilježen najznačajniji razvoj hortikulture. U to je doba bilo iznimno važno da vrt ima i utilitarni i estetski karakter, biljke su u njemu trebale biti od koristi, a vrt je trebao i lijepo izgledati, jer i on je bio slika bogatstva njegovih vlasnika. Velika je pozornost bila usmjerena na njegovanje i održavanje vrtova, a posebno je bila usavršena tehnika orezivanja, pri čemu su nastajali zeleni geometrijski oblici. Bilo je važno postići savršeni sklad između vrta i objekata za stanovanje.

ANTIČNI VRT

Botanični muzej na prostem

Starodavno zgodovino na Vižuli celovito prikazuje tudi botanični vrt na jugozahodni strani polotoka, v bližini nekdanje rustikalne vile. Hortikulturna ureditev, vonji in barve rastlinskega sveta tega vrta so slika starodavnega sijaja nekdanje bogate rimske palače, oziroma vile na Vižuli.

Znano je, da je v času Rimskega Cesarstva hortikulturni razvoj zelo napredoval. Takrat je bilo izjemno pomembno, da je bil vrt in uporaben in lep, rastline so morale biti koristne, vrt pa naj bi bil očesu prijeten, kajti bil je odraz bogatstva njegovih lastnikov. Urejanju in negovanju vrtov je bila posvečena velika pozornost, posebej še tehniki obrezovanja, pri čemer so nastajale zelene geometrijske oblike. Bilo je izjemno pomembno doseči popolno harmonijo med vrtom in stanovanjskimi objekti.

Zna se da su se u vrtovima rimskih vila sadili: ružmarin, koji je imao široku primjenu u ljekarništvu, kulinarnstvu i kozmetici, lovor, koji je bio dodjeljivan pjesnicima i pobjednicima Olimpijada i ratova, a stavljao se i iznad vrata bolesničkih soba da bi tjerao zle uroke i smrt. U rimskom vrtu važna je bila i mirta, posvećena Veneri, božici ljubavi i plodnosti. I simbolika ruže bila je vezana uz Veneru: legenda kaže da je bijela ruža pocrvenjela kad se na njen trn ubola Venera dok je žurila na susret s Adonisom. Mirisne su biljke korištene za izradu parfemskih vodica, ali i aromatičnih ulja za masažu, a začinsko je bilje korišteno i u onodobnom kulinarnstvu.

U antičkom vrtu na Vižuli uzgojene su isključivo one biljke koje su Rimljani uzgajali u svojim vrtovima i parkovima. Tu možete vidjeti stablo masline (*Olea europaea*), čokote vinove loze (*Vitis vinifera*), šimšir (*Buxus sempervirens*), sadnice mirte (*Myrtus communis*), lovor (*Laurus nobilis*), timijan (*Thymus vulgaris*), neven (*Calendula officinalis*). Udahnite Mediteran, jer tu rastu origano (*Origanum vulgare*), oleandar (*Nerium oleander*), lavanda (*Lavandula stoechas*), ružmarin (*Rosmarinus officinalis*), smilje (*Helichrysum stoechas*) i ruža (*Rosa div. sp.*). Predahnite pod krošnjom stabla badema (*Prunus amygdalus*) i uživajte u ljepoti stabla nara (*Punica granatum*) i njegovim prekrasnim plodovima koji su simbol izobilja.

Znano je, da so na vrtovih rimskih vil sadili: rožmarin, ki je bil vsestransko uporaben v lekarništvu, kulinariki in kozmetiki, lovor, ki so ga dodeljevali pesnikom in zmagovalcem olimpijskih iger ter vojakom, obešali so ga tudi nad vhodnimi vrati v bolniških sobah proti urokom in smrti. Na rimskem vrtu je veliko vlogo imela tudi mirta, posvećena Veneri, boginji ljubezni in plodnosti. Tudi simbolika vrtnice je bila povezana z Venero: legenda pravi, da je bela vrtnica pordečela, ko se je Venera zbodla v njen trn, hiteč na srečanje z Adonisom. Dišeče rastline so uporabljali pri izdelavi parfumskih vodic in aromatičnih masažnih olj, začimbne rastline pa v takratni kulinariki.

Na starodavnem vrtu na Vižuli so vzgajali samo tiste rastline, ki so jih Rimljani sadili na svojih vrtovih in v parkih. Videti je mogoče oljčno drevo (*Olea europaea*), vinsko trto (*Vitis vinifera*), pušpan (*Buxus sempervirens*), sadike mirte (*Myrtus communis*), lovor (*Laurus nobilis*), timijan (*Thymus vulgaris*), ognjič (*Calendula officinalis*). Vdihnite Mediteran, ker tu raste origano (*Origanum vulgare*), oleander (*Nerium oleander*), sivka (*Lavandula stoechas*), rožmarin (*Rosmarinus officinalis*), smilj (*Helichrysum stoechas*) in vrtnica (*Rosa div. sp.*). Oddahnite izpod krošnje mandeljnovnega stebela (*Prunus amygdalus*) in uživajte v lepoti stebela granatnega jabolka (*Punica granatum*) in v njegovih čudovitih plodovih, ki so simboli obilja.

LEGENDA O KRISPU

Ubojstvo na Vižuli

Jedan od najslavnijih stanovnika carske vile na Vižuli bio je Cezar Krispo (Flavius Julius Crispus), velik rimski vojskovođa omiljen u narodu i među vojnicima, prvorodeni sin Konstantina Velikog. Smatra se da je Krispo rođen 295. godine po. Kr. negdje u Istočnom Rimskom Carstvu. Njegova majka Minervina bila je ili konkubina ili prva supruga cara Konstantina, koji se kasnije, početkom 4. stoljeća, oženio Faustom, Maksimijanovom kćeri.

LEGENDA O KRISPU

Umor v Vižuli

Eden najbolj znanih prebivalcev cesarske vile v Vižuli je bil Cezar Krispo (*Flavius Julius Crispus*), velik rimski vojskovođa, priljubljen med ljudmi in med vojniki, prvorojenec Konstantina Velikega. Domneva se, da je Krispo rojen leta 295. po Kr. nekje v vzhodnem rimskem cesarstvu. Njegova mati Minervina je bila priležnica ali prva soproga cesarja Konstantina, ki se je kasneje, na začetku 4. st., poročil s Faustom, hčerko cesarja Maximijana.

Arheolozi ističu da postoji velika vjerojatnost da je Krispo, nakon što ga je maćeha Fausta optužila za silovanje i namjeru svrgavanja oca s prijestolja, prije pogubljenja pronašao utočište na Vižuli. Konstantin Veliki, koji je na nagovor supruge dao pogubiti svoga sina prvorođenca, nažalost, prekasno je doznao da je Krispo žrtva dvorskih spletki. Kada je shvatio što je učinila, svoju je suprugu dao ugušiti u vrućoj kupelji, i to neposredno nakon što je rodila kćer.

Krispo je, prema zapisima Ammiana, osuđen na pulskom lokalnom sudu 326. g. i ubijen u carskoj vili nedaleko od Pule, koja je bila ukrašena geometrijskim mozaicima iz tog doba. Iako sve sluti da je Krispo ubijen u vili na Vižuli, to nije sa sigurnošću utvrđeno. Priču o Krispu i njegovoj strašnoj smrti moguće je doživjeti kroz predstavu koja se na Vižuli izvodi tijekom ljetnih mjeseci.

Arheolozi navajaju, da postoji velika vjerojatnost, da je Krispo, po Faustini optužbi za posilstvo in nameri odstranitve očeta s prestola, pred usmrtni vijom našel pribežalište v Vižuli. Konstantin Veliki, ki je na nagovor soproge dal usmrtiti svojega prvorojenca, je na žalost prepoznio izvedel, da je Krispo žrtv dvorskih spletkarjenj. Ko je spoznal, kaj soproga počne, jo je dal umoriti v vroči kopeli takoj po rojenju hčerke.

Po zapisih Ammiana je bil Krispo leta 326 obsojen na puljskem mestnem sodišču in ubit v cesarjevi vili blizu Pulja, okrašeni z geometrijskimi mozaiki onega časa. Čeprav se predpostavlja, da je bil Krispo ubit v vili v Vižuli, to ni zanesljivo potrjeno. Zgodbo o Krispu in njegovi grozni smrti je mogoče doživeti v predstavi, ki se v Vižuli odvija v poletnih mesecih.

NEKROPOLA BURLE

„Grad mrtvih“ svjedok bogatstva i sjaja života stanovnika Vižule

O bogatstvu i sjaju života stanovnika Vižule svjedoče bogati arheološki nalazi pronađeni u nekropoli Burle, na prostoru istoimene prevlake. Ovo je područje na sjeveroistočnoj strani kopna bilo „grad mrtvih“, tu su arheolozi istražili 332 ukopa, a među njima i dva olovna sarkofaga u zidanim grobnicama.

„Otkriće muškog sarkofaga donijelo je na svjetlo dana jedinstvene setove staklenih boca s monogramima V. D. i palminim granama na dnu boce. Zlatna ogrlica sa smaragdima i zlatne naušnice s ametistima bile su uložene s pokojnicom u drugom olovnom sarkofagu. Pronađeni prsten od jantara (s likom Herakla), zlatne naušnice, game s likom boga Glauka i škorpiona, keramičke i staklene kupe, šalice i svjetiljke – pokazuju da su stanovnici Vižule bili bogati Rimljani koji su vodili luksuzan život“, ističe u zapisima o Vižuli dr. sc. Vesna Girardi Jurkić.

NEKROPOLA BURLE

„Mesto mrtvih“ priča o bogastvu in sijaju življenja prebivalcev Vižule

O bogastvu in sijaju življenja prebivalcev Vižule pričajo bogate arheološke najdbe v nekropoli Burle, na območju istoimenske ožine. To območje na severovzhodni strani kopna imenujejo tudi „mesto mrtvih“, tukaj so arheologi raziskovali 332 pokopov, vključno z dvema svinčenima sarkofagoma v zidanih grobnicah.

„Z odkritjem moškega sarkofaga so bili odkriti tudi edinstveni seti steklenic z monogramoma V. D. in palminimi vejami na dnu steklenice. Zlata smaragdna ogrlica in zlati uhanj z ametisti so bili priloženi pokojnici v drugem svinčenem sarkofagu. Najdeni jantarni prstan (s Herakleovo podobo), zlati uhanj, dragulji s podobo boga Glauka in škorpiona, keramični in stekleni kozarci, skodelice in svetilke – dokazujejo, da so bili prebivalci Vižule bogati Rimljani, ki so razkošno živeli“, poudarja v zapisih o Vižuli dr. sc. Vesna Girardi Jurkić.

INFO-PUNKT

Radno vrijeme od 9 do 21 sat u sezoni (od 1. travnja do 1. listopada), a izvan sezone po potrebi.

VR naočale mogu se unajmiti na info-punktu.

INFOTOČKA

Delovni čas od 9.00 do 21.00 ure v sezoni (od 1. aprila do 1. oktobra) in po potrebi izven sezone.

VR očala lahko najamete na infotočki

www.medulinriviera.info

IZVORI | IZVIRI:

Dr. sc. Vlasta Begović, dr. sc. Ivančica Schrunck, Rimske vile Istre i Dalmacije, II. dio, 95-111, Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu, vol. 20, Zagreb, 2003.

Mr. sc. Kristina Džin, Antička kulturna baština Općine Medulin, 64-77, Monografija Općine Medulin, Medulin, 2013.

Dr. sc. Vesna Girardi-Jurkić, Povijesni i gospodarski razvitak južne Istre, 44-63, Monografija Općine Medulin, Medulin, 2013.

Dr. sc. Vesna Girardi-Jurkić, mr. sc. Kristina Džin, Vižula – Skriveni svijet antike, Medulin, 2011.

Igor Miholjek, Iva Stojević, Andrej Bader, Rimska maritimna vila na Vižuli, 12-56, Antički sjaj Općine Medulin, Medulin, 2014.

Kristina Vodička Miholjek, Izvješće o provedenim podvodnim arheološkim radovima na komponenti 3 projekta „Arheološki park Vižula“, Hrvatski restauratorski zavod, Odjel za podvodnu arheologiju br. 933-07-1893-4-PD-19, Zagreb, 2019.

Mr. sc. Kristina Džin, voditeljica kopnenih arheoloških istraživanja Arheološkog parka Vižula, 2017. – 2019.

Igor Miholjek, voditelj podzemskih arheoloških istraživanja Arheološkog parka Vižula, 2017. – 2019.

IMPRESUM

Nakladnik | Založnik:

Turistička zajednica Općine Medulin
Turistična skupnost Obćine Medulin

Za nakladnika | Za založbo: Renata Kuharić

Autorica teksta | Avtorica besedila: Bojana Čustić Juraga

Urednica teksta | Urednica besedila: Mladenka Batalić

Grafička urednica | Grafična urednica: Snježana Hladni

Izvršna urednica: Tatjana Batalić

Lektorica: Svetlana Đurašinović

Prijevod | Prevod: Atinianum d.o.o., Vodnjan

Fotografije: Goran Šebelić, Nunu Production, Duško Marušić - Čiči, Igor Zirojević, Arhiv: Općina Medulin, Institut društvenih djelatnosti Ivo Pilar, Istra Inspirat

Realizacija | Izvedba: Mara d.o.o., Pula

Tisak | Tisk: Kerschhoffset Zagreb

Naklada: 20.000 primjeraka

lipanj 2019.

CIIP zapis dostupan u računalnome katalogu Sveučilišne knjižnice u Puli pod brojem 150229049.

ISBN 978-953-7001-41-4

www.medulinriviera.info

